

NIESKOŃCZONY (193) *part praet pass pf*

W pisowni łącznej (183), *w rozłącznej* (10); -ń- (168), -n- (25).

e jasne; -koń- (24), -kón- (6); -kón- *OrzQuin*, *BiałKat* (3); -koń- : -kón- *Mącz* (6:1), *KochPieś* (1:1). ◇ -ony (28), -óny (2); -óny *OrzQuin*; -ony : -óny *KochPieś* (1:1).

sg m N nieskończony (23). ◇ *G nieskończonego* (4); -ego (1), -(e)go (3). ◇ *D nieskończon(e)mu* (1). ◇ *A nieskończony* (3), *nieskończon(e)go* (1). ◇ *I nieskończonym* (2). ◇ *L nieskończonym* (1). ◇ *V nieskończon* (4). ◇ *f N nieskończona* (34), *nieskończon(a)* (1). ◇ *G nieskończon(e)j* (13), *nieskończony* (2) [*w rymie*]; -y : -e*j GrabowSet* (2:1); ~ -e*j* (1), -(e)*j* (12). ◇ *A nieskończoną* (12). ◇ *I nieskończoną* (3). ◇ *L nieskończon(e)j* (3). ◇ *n N nieskończon(e)* (5). ◇ *G nieskończon(e)go* (13). ◇ *D nieskończon(e)mu* (3). ◇ *A nieskończon(e)* (7); -e (1), -(e) (6). ◇ *I nieskończonym* (1). ◇ *L nieskończonym* *RejPos* (3), *nieskończon(e)m* (1) *ModrzBaz*. ◇ *pl N subst nieskończon(e)* (12); -e (3), -(e) (9). ◇ *G nieskończonych* (12). ◇ *D nieskończonym* (1). ◇ *A subst nieskończon(e)* (25); -e (2) -(e) (23). ◇ *I m nieskończonymi* (1). *f nieskończonymi* (1). ◇ *L nieskończonych* (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

I. W funkcji właściwej: *Niedokończony, niedoprowadzony do końca; infinitus Mącz, Calag, Calep; indecisis, non terminatus JanStat; imperfectus, infectus, semifactus, semiperfectus Cn* (7) : Comma, Latine incisio, Pars periodi, Część á nieskończona sententia ani Ípełne wyrozumienie. *Mącz* 61b; *CzechRozm* 63v; *A Íprawy przed námi nieskończon(e) do powiátu pozwán(e)g(m) máią bydz odefłán(e) SarnStat* 144 [*idem*] 720, 1074, 1079, 1110; [Budowanie tego folwarku zbudowane nowo, ale jeszcze nieskończone. *LustrMalb* I 115].

II. W funkcji przymiotnika (186) :

1. Trwający wiecznie, bez końca; infinitus BartBydg, Calag, Calep, Cn (147) : *BartBydg* 74b; á nie Íkończone będą Íprawy iego [*et non consummabuntur opera eius Vulg Eccli* 38/8] *FalZioł* +2v; ták iż ini Adámowi potomkowie Ínádnie mogą wyrozumieć o dziwnych Íprawach krolestwá twego/ kthore Íe Íciąga ná wieki nieskończone *RejPs* 214, 52, 97; Íż oglądam wÍlytki dobrá żywotá wyecznego/ W nieskończon(e)j ofiádłósci káżdego wyernego. *LubPs* G3; Ale tám iuz ná górze Íwiatłósc nieskończona/ Ktorey ták s Páńsk(e)j woley/ íest rzecz przyrodzona/ Íż Íe nigdy nie mieni/ y nigdy nie gáśnie/ Iedno iuz ták ná wieki zázwdy Íwieci íálnie. *RejWiz* 154, 165; PrzedÍię íeÍzcze ApoÍtoł dokłáda widzenia Íwego o tych nieskończonych rofkóÍkach wieku przyÍzł(e)g(a) á krolestwá Páńsk(e)g(o). *RejAp* 187v; Ale nie tylko Íwiętym/ ále y Ízczyrym Íłowom Páńskim/ ktory íest nieskończona prawdá/ wíary nie dawamy. *RejPos* 144v, 195v, 223, 232, 338; *KarnNap* E2; *Vnendlich*. Nieskończony. *Infinitus*. *Calag* 524a; *ArtKanc* K20; *Infinitus* – Nie zkonczoni, bez koncza. *Calep* 533b; Chwalcie Ípoł zemná/ Páná/ ludzie Íwięci/ Niech/ nieskończone niołá to pámięci/ Ze dobroć iego/ niebiołá przewyÍłza *GrabowSet* R4, T4, Y2.

W przeciwstawiach: »nieskończony ... krotki, krotko trwający, stworzony« (3): *A áceś nam dał krolá nieskończonego á nieták krotko trwájącego íáko yni národowye RejPs* 89v; *Krąg niebieski íest Ítworzony/ Tyś íest/ boże nieskończony. KochPs* 136; *Bo vtrapienia Íą krotkie y docześne: á chwałá oná wieczna y nieskończona. WujNT* 551.

W formułach modlitewnych [w tym: przez nieskończone wieki wieków (4), na nieskończone wieki wieków (2), na wieki nieskończone] (7): *BierRaj* 20; *Ktore*⁸⁰ [żywota nieśmiertelnego] wzywają wżytcy fwięci w niebie/ przez nieskończone wieki wieków. Amen. *ForCnR* E3; *SkarŻyw* 485; *BLogofławiony* bądź Pánie BOże w Troycy iedyny/ teraz y zawnždy/ y przez nieskończone wieki wieków. Amen. *LatHar* 61, 106, 283, 635.

W charakterystycznych połączeniach: nieskończone(-y, -a) błogosławieństwo (2), chwała (3), dary, dzięki, hańba, krol, osiadłość, pociechy (3), prawda (2), rozkosze, sława, sprawy, światłość (3), wesele (2), zapłata.

Wyrażenia: »(Pan) Bog (jest) nieskończony« (9): *RejPs* 214v; *RejKup* o6v; Tyś ieft Bog nieskończony/ á w twoiey opiece/ Każda íprawá zależy/ tu ná wżytkim fwiecie. *RejWiz* 165; wżytłki rzeczy ítworzone pewnymi fwoiey dołkonáłości krely zákrelzone bywaiá/ ále P. Bog ieft nieskończony/ y niezmierności iego żadney rzeczy ítworzoney podobieńtwo ogárnąć niemoże *KuczKat* 100; Przeto cię/ o mój boże/ boże nieskończony/ Ná wieki ípiéwác będą moie wdzięczne ítrony. *KochPs* 104, 60; Gdyż Bog ieft nieskończony: bo poczátku y końcá nie ma: czáfowi nie podległ żadnemu/ bo był przed czáfem: ktory potym ieft dla nas ludži poítánowiony *CzechEp* 68; *ArtKanc* H16; Y od tákiego [człowieka] (Boże nieskończony/ W íobie chwalebnie/ y w íobie íszczęśliwie Sam przez íie żyiác) żádáłz iákmiarz chćiwie Być miłowány/ y chcelz być chwalony. *SzarzRyt* Av.

»nieskończone bostwo« (8): a tam nam przydzie ínadnie y vznak nieskończone boítwo twoie *RejPs* 129, 94v; *RejAp* 54, 117; *RejPos* 195v, [290], [344]; *RejZwierc* 10.

»czas(y) nieskończony(-e)« [szyk 3:2] (5): *LubPs* dd5; Bo pan/ któremu to ieft mieyfce poświęconé/ Bogiem ná czáfy nam ieft nieskończone. *KochPs* 72; A Bogu íámemu *infinitum tempus*, nieskończony czas włánie náleży. *CzechEp* 68, 67, 68.

»nieskończona dobroć, dobrotliwość« [szyk 6:1] (6:1): *WSzechmogący* náfz mily panie ktorego poczáték niewiadomy: [...] ktorego moznóc niezwyćezona: íprawiedliwofc nieomylna: dobrotliwość nieskończona *RejPs* 220v; *RejKup* ee4; Íż íie będą bać Páná Bogá íwe⁸⁰/ y dobroći ie⁸⁰. To ieft Siná iego/ ktorj ieft nieskończona dobroć/ rowna w Boítwie iemu. *RejPos* 149v, 140v, 141v, 146; *GrabowSet* Hv.

»dusza nieskończona« (1): Domy/ íkąd cześć śmiertelną wiodłás dobrze znáiac/ A dułze nieskończoney íprawy vważáiac/ Nietylko cię Pirámid/ ábo Mánfeólów [!]/ Ale też godną znamy Ołtarzow/ Kościołow. *SzarzRyt* Dv.

»nieskończone krolestwo« [szyk 5:1] (6): íż nam ieft [*Pan nasz*] vftáwicznie przewodnikiem do onego nam zgothowánego á nieskończonego ítráconego kroleítwá iego. *RejPos* 338, 128, 273, 286v, 343; *RejZwierc* 131.

»łaska nieskończona« [szyk 3:1] (4): *RejPs* 100v; Prołzę twey tedy łáski nieskończony/ Bym był z choroby íwoiey vzdrowiony *GrabowSet* O2v, L, N2.

»nieskończona (jest) mądrość« [szyk 11:3] (14): *PAn* bog w troycy iedyny/ mądroć nieskonczona Dobroć y miłofierdzie/ moc niewysłowiona *KlerWes* A; *LeovPrzep* b3; Słuchayże co íámá tá nieskończona mądrość powiedác/ iáko nas w tey obłędliwości vczyć á przełtrzegác raczy *RejAp* 33, 55v, 196v; Ták iáko nam o tym ten iedyny fyn ie⁸⁰/ á tá nieskończona mądrość iego/ iáwnie

opowiedać raczy. *RejPos* 165v, 70, 191v, 225, 225v, [292]; *RejZwierc* 91v, 147v; przez co fie nam wieczność Bołka rozumie/ y nieskończona mądrość/ którą on ná wżyfłtkie myśli y łprawy ludzkie pátrzy/ áby ie ofądził. *WujJud* 44v.

»nieskończona męka« [szyk 2:2] (4): *RejPos* 168, 335; *BiałKat* 168v; Niewierni lepák á niezbożni ludzie poydą nádół z Dyabły do Piekłá ná wieczny ogień y męki nieskończone. *WujJudConf* 72.

»nieskończone (jest) miłosierdzie« [szyk 6:1] (7): PAnie boze wńfechmogáci: gdyżeš thy iełt wiekuyłta prawda prawdziwa droga nieomylna łprawiedliwołc a nieskończone miłofierdzie *RejPs* 188v, 92, 187; *RejAp* 55v; *RejPos* 270v, 342v; rácz ie zbáwienia wiecznego domiešćić/ dla nieskończonego miłofierdzia twego. Amen. *LatHar* 31.

»nieskończona moc« [szyk 4:1] (5): Wńfechmogáci Boże nieskończoney mocy/ Gdyż fie nie sftác nie może bez twoiey pomocy *RejWiz* 165; *RejPos* 142v; Gdzie nieskończona moc w troiákiey łubstńcyey miełzka. *In triplici substantia virtus manens intermina. CzechEp* 69; *ArtKanc* A19v; Niebá máchina ták zgodnie łprawiona/ Ze mądrość Pánłka/ że moc nieskończona Wiecznie iá rzádzi *SzarzRyt* A3.

»nigdy nieskończony« [szyk 20:1] (21): RAcz miły panie rołá nigdy nieskończonego miłofierdzia twoiego ochłódzic dułfe náłfe błádzące *RejPs* 92, 34, 94v, 113v, 134, 148v (9); Iedno to pewnie wiemy/ iże iełt Bog práwy. Nigdy nierozmierzony/ nigdy nieskończony/ Ktory w niebie ná zyemi pátrzy ná włze łtrony. *RejWiz* 186v; A gdy fie vkaże ono kłiążę wálze wżyfłtkich páłterzow/ thám od niego weźmiecie nigdy nieskończoną koronę wieczney chwały łwoiey. *RejPos* 227v, 70, 128, 179v, 261, 273 (9); *RejZwierc* 10; *WujNT* Aaaaaa4.

»nieskończona(-e) radość, wesele« [szyk 11:1] (10:2): żalicie niewięcyi/ wieczny żywot i nieskończone wefełé/ kłobie ciągnie/ niłz ten obłudny świat trzyma? *MurzHist* M2v; *RejPos* 248v, 250, [279]v, 289, 319, 328; Rozważayże mu zakłády o ktoreć idzie/ boć idzie o żywot wieczny y o nieskończone radošci twoie. *RejZwierc* 130, 179v; *ArtKanc* 014v; Żal moy/ obroći łię/ w radość nieskończoną/ Gdyż mam łwá nádzieię/ w tobie záłádzoną. *GrabowSet* D2v; *LatHar* 438.

»wiecznie nieskończony« (2): *RejPos* [290]; nie bęđzie tam [w życiu wiecznym] áni żáłošć/ iedno wielka miłofšć/ wiecznie nieskończona radošć. *ArtKanc* 014v.

»wieczność nieskończona« [szyk 2:1] (3): *OrzQuin* M4; Tołz naydziełz ná tych mieyłcách náznáczonych. 2. Sam. 23. v. 1. [...] y inłzych wiele tym podobnych/ ktore fie nie mogá o wiecznošci nieskończoney rozumieć/ ále o czáłie pewny m y ogrńczoneym *CzechRozm* 86, 85v.

»wiek, lata nieskończone(-y)« [szyk 10:6] (14:2): *RejPos* 191v; Włzytko to zwiotłzeie/ by płáłcz pochodzony/ Y odmianę weźmie: tyš nie odmieniony/ Y lat nieskończoney *KochPs* 153; Ktory Aegypt pokarał ná piérworodzonych/ Bo iego miłofierdzié iełt lat nieskończoney. *KochPs* 199; Twoje możné królestwo ták iełt záłózoné/ Ze go nigdy niezgwałcá wieki nieskończone. *KochPs* 210, 25, 199; A prawda Pánłka bęđzie trwác do wieku nieskończonego. *ArtKanc* C2, G13v; *GosłCast* 69. Cf W formułach modlitewnych.

»żywot nieskończony« (4): Ale iuż tám odmieniwlzy to mdłe á łmiertelne ciáło łwoie/ áby iuż z nim żył żywotem nieskończoneym ná wieki wieczne. *RejPos* 222, 261; Chwałmyż my Bogá wefełé/ By nam dał dołtápić cáłé/ żywota nieskończonego *ArtKanc* Cv; *Phil* I4.

Szeregi: »dziwny a nieskończony« (1): Bog ieft niewiemy co/ iedno pewnie wiemy iż ieft/ á iż ieft dziwna á niefkończona/ áni żadnym rozumem ogárniona iákaś moc á iákaś wielmożność *RejPos* 142v.

»nawiętzy a nieskończony« (1): gdyż on [Bóg] ieft nawiętźza á nigdy niefkończona mądrość *RejPos* 70.

»nieskończony, niebieski« (1): áby [...] tu ná tym święcie wdzięczney poćiech twych łodkości byli nápełnieni/ y ná przyślzym nie fkończonego niebieskiego błogofławieńtwa byli domieźczeni. *LatHar* 343.

»nieomylny a nieskończony« (1): A co dáley iefzće ktemu/ iż iuź będyecie wiedzieć [...] o onym nieomylnym á niefkończonym wefelu fwoim/ y o onych wiecznych rofkofzach wálznych *RejPos* 289.

»święty a nieskończony« (2): á iżby fie w nim wftáwicznie ofwiewáło á poświęcało ono święthe á wiecznie niefkończone Boftwo święte iego. *RejPos* [290], 195v.

»wieczny a nieskończony« (19): Ale tu y duźza y ciało ma być podáne ná wieczne á niefkończone męki fwoie. *RejPos* 168; A koniec wálz żywot on wieczny á nigdy niefkończony. *RejPos* 261, 23, 39, 128, 179v, 248v (15); tákże iáko maź być ift wdzięcznego zbáwienia fwoiego/ y wiecznych á niefkończonych rádości fwoich. *RejZwierc* 179v; *Phil* I4; *WujNT* 551, Aaaaa4.

»wielki a nieskończony« (1): O IEZV przenałodźzy [...] niech fkołztuie [!] iáka ieft łodkość dobroći twoiey [...] gdy mi zá małą á nikczemną robotę moię/ ktora w tobie y przez cie ieft/ wielką á niefkończoną zapłátę obiecuiefz. *SkarŻyw* 4.

W przén (1) : Sławny REY/ godzien isćie być y rádny m Pánem. Przyrodzonym dowćipem wielkiey ławy doftał [...] Wodzá żadnego nie miał/ á trefil [!] do fkáły/ Z ktorey płyną ftrumienie niefkończoney chwały. *Prot E*.

2. *Nieograniczony przestrzeniá, liczbá, czasem; bez końca, nie kończący się; interminatus Vulg, PolAnt, Mącz, Calep, Cn; inexhaustus, infinitus Mącz; interminus Calep; immensus, infinibilis Cn* (25) : Swiath ieft nie fkończony okrąg *BielŻyw* 135; *Leop* 1.Tim 1/4; *BibRadz* 1.Tim 1/4; *Infinitus*, Nie skończony/ Niezliczony. *Mącz* 127d; *Infinitus labor*, Nieskończona robotá. *Mącz* 127d, 99a, 153c, 180d, 450c; *Przeto* łá miedzy wámi niefkończone gniewy *Prot D2*; *CzechRozm* 35; *Toli* ieft ogień ón nieugáłżony Złotého łłóncá/ które niefkończony Biég bieżąc wrotné od początku swiátá *Prowadźi* látá? *KochPieś* 11; *Wieczna* pogodá/ dzień ná wźyftki ftrony *Trwa* niefkończony. *KochPieś* 12; *Calep* 552a [2 r.]; *Rożnych* twych dárow/ liczbá niefkończona/ *Mnie*/ ku pociecham/ częłto pozwolona *GrabowSet* O4, Q; *WujNT* 1.Tim 1/4; *PowodPr* 11; *Y* wy woylká zazdrofne (Pan Bog mnie obroná) *Tył* podayćie/ y weźmcie háńbę niefkończoną. *SzarzRyt* B2, C.

W charakterystycznych połączeniach: nieskończony(-a, -e) bieg, dzień, gniewy, hańba, liczba, okrąg, praca, robota, (roz)mowy (2), *świat*.

Wyrażenia: »w dobroci, miłosierdziu nieskończony« (1:1): O Pánie tyś w dobroći twey ieft wiecznie niefkończony *LubPs* dd6v, ff.

»nieskończone mnostwo« (1): *Lecz* ktorzi ták wielką władzą máią: ci w wielkich *Rzeczách*połpolitych/ á w niefkończonym mnoftwie *ŝpraw* [*in negotiorum infinitate*]/ wźyftkich *ŝpraw* rządzeniu dofyć wczynić niemogá *ModrzBaz* 138.

»nigdy nieskończony« (1): *Miedzy* tymi łá woyny nigdy nie fkończoną [!] *Prot* C3.

»wiecznie nieskończony« (2): A yeŃt [*Pan*] w miłofierdzy Ńwym wyecznye nyefkończony *LubPs* ff, dd6v.

3. *Niewypowiedziany, nieogarniony, niewymowny, bezmierny; infinitus Modrz (14)* : á tám ziednawŃy nam rozmáite á nieskończone dáry y pociechy ktore iuŃ wietŃŃe być nie mogŃy [...] przywioldŃ zá Ńię do łálki á do Ńwiętego miłofierdzia iego. *RejPos* 141; A tá miłość iáko w ludziach iefť rozmáita/ á práwie nieskończoná/ trudno wypowiedzieć. *ModrzBaz* 56; Y ztądŃe Ńię to dzieie/ Ńe Ńię y męzoboyŃtwá bárzo wiele dzieie/ y nieskończone krzywdy ludziom nie obronnym bywáią czynione *ModrzBaz* 102; Trzebá przełóŃyć nieskończone Ńzkody y trudnoŃci/ ktore woyny przynofŃzą: ŃŃŃŃnieyŃza rzecz iefť/ áby Ńię ludzie pomierzáli práwem ábo iáką przyŃtoynoŃciá/ niŃli bronią. *ModrzBaz* 104; Aza cię nie rufzáią złoŃci/ ŃproŃnoŃci/ fromoty/ y nieskończone nędze/ ktore zá woyná idą? *ModrzBaz* 107v, 33, 53, 63, 104v [2 r.], 108; Vdźiel mi Izopu/ Ńkruchy nieskończoney Z gorzkoŃciá pokuty złoŃci niezliczoney. *GrabowSet* N3v.

W charakterystycznych połączeniach: nieskończone(-a) krzywdy, makuŃy, miłość, nędze (4), skrucha, sromoty, Ńzkody.

*Szereg: »nieskończony a (i) nieogarniony« [szyk 1:1] (2): á przetho y krzywdá y obráŃenie Máiefťatu iego nieogárnióney obráŃliwoŃci iefť/ y nieskończoney *BiałKat* 168v, 168v.*

Synonimy: II. 1. wieczny, wiekuisty; 2. nieogarniony, nieokreszony, nieprzebrany, nieprzeczepany, nierozmierzony, niewyczerpany, niezliczony, niezmierny, niezmierzony; 3. nieogarniony, nieograniczony, niewymowny, niewypowiedziany, niezmierzony.

Cf NIESKONAŁY, NIESKONANY, SKOŃCZONY